

Справа «Ікс проти Хорватії» ("X v. Croatia")

У рішенні, ухваленому 17 липня 2008 року, у справі *«Ікс проти Хорватії»*, Суд постановив, що

- було порушено ст. 8 Конвенції стосовно факту усунення заявниці від участі у процесі, внаслідок якого її дочку було усиновлено іншою особою.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявниці 8 000 євро як компенсацію моральної шкоди.

Обставини справи

Заявниця є громадянкою Хорватії, народилася 1972 року та проживає у м. Загребі. Вона страждає на параноїдальну шизофренію і позбавлена дієздатності.

Справа стосується скарги заявниці на те, що її дочку А., 1999 р. н., було віддано на усиновлення без її відома та згоди.

У липні 2000 року відповідно до Закону «Про сім'ю» дочку заявниці було передано на виховання матері заявниці. У рішенні про це відзначалося, що через серйозну психічну хворобу та залежність від наркотиків заявниця не була здатна піклуватися про дитину.

У травні 2001 року суд позбавив заявницю дієздатності на тій підставі, що, потерпаючи від параноїдальної шизофренії, вона не була здатна дбати про свої власні інтереси та права. Одним із наслідків цього рішення було й позбавлення заявниці батьківських прав, хоча про це у рішенні безпосередньо не вказувалося. Адже відповідно до Закону «Про сім'ю» у провадженні щодо усиновлення не є необхідною згода на усиновлення від особи, котра позбавлена дієздатності.

У березні 2005 року суд відмовив заявниці у її клопотанні про поновлення дієздатності з огляду на висновки психіатричного обстеження, в яких стверджувалося, що хвороба прогресує і хвора не здатна подбати про свої інтереси.

Ще у листопаді 2001 року дочку заявниці було поміщено під опіку держави, зважаючи на те, що заявниця, проживаючи разом зі своєю матір'ю, продовжувала втручатися у виховання дитини.

Відтак було розпочато процедуру усиновлення А. на тій підставі, що ця дитина опинилася без батьківської опіки, оскільки її матір було позбавлено дієздатності, а її батько помер. Уряд стверджував, що 26 серпня 2003 року заявниці по телефону було повідомлено про початок процесу усиновлення її дитини. Втім, цей факт заявниця заперечує.

До часу завершення процедури усиновлення за заявницею зберігалось право на побачення з дитиною. За словами заявниці, вона продовжувала бачитися з дочкою як звичайно.

Зміст рішення Суду

Заявниця скаржилася на те, що її дочку було віддано на усиновлення без її згоди чи відома і вона не мала можливості скаржити у суді це втручання. Заявниця також стверджувала, що хоча її й не було формально позбавлено батьківських прав, усі її зв'язки з дитиною були цілковито розірвані. Вона зазначала про порушення ст. 8 та ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд відзначив, що А. проживала зі своєю матір'ю від народження (грудень 1999 року) до листопада 2001 року, тобто до часу, коли дитину було поміщено під опіку держави. І навіть після цього заявниця продовжувала відвідувати дочку. Суд, відтак, визнав, що між заявницею та її дочкою існував зв'язок, який уподібнювався до сімейного життя.

Не було сумніву, що усиновлення цілковито зруйнує відносини між заявницею та її дочкою. Отож, усиновлення було формою дуже

серйозного втручання у право заявниці на повагу до сімейного життя. Це втручання ґрунтувалося на нормах закону та відповідало законній цілі якнайкращого захисту інтересів дитини.

Суд вказав на те, що до початку процедури усиновлення компетентні органи жодним чином не дослідили відносини між заявницею та дочкою, знаючи про те, що наслідком позбавлення особи дієздатності є цілковите усунення цієї особи від участі в процесі усиновлення.

Крім того, жодного рішення не було ухвалено стосовно батьківських прав заявниці. Навіть після того, як заявницю було позбавлено дієздатності, вона продовжувала здійснювати свої батьківські права, принаймні певною мірою, з огляду на те, що заявниця володіла правом доступу до дитини до завершення процедури усиновлення.

Незважаючи на це, А. було віддано на усиновлення, і заявниці не було дозволено брати хоча б якусь участь у провадженні щодо усиновлення за винятком, можливо, телефонних дзвінків. Для Суду було важко погодитись із порядком, відповідно до якого особа, позбавлена дієздатності, автоматично усувається від провадження щодо усиновлення своєї дитини. Суд також додав, що слід було надати заявниці нагоду висловити свої погляди щодо можливого усиновлення її дитини, а не обмежуватись поверхневим інформуванням заявниці про початок відповідної процедури.

Отож, заявниця не була залучена достатньо мірою до процесу прийняття рішення. Ця обставина була особливо прикрою з огляду на те, що рішення про усиновлення (зрештою ухвалене 2 вересня 2003 року) мало фатальним чином позначитись на відносинах між заявницею та її дочкою.

Суд, таким чином, дійшов висновку про те, що, усунувши заявницю від участі у провадженні, яке завершилося усиновленням її дочки,

Хорватія виявилася неспроможною забезпечити право заявниці на повагу до приватного та сімейного життя. Це було порушенням ст. 8 Конвенції.

Суд постановив, що не було необхідності вивчати окремо скарги заявниці щодо порушення ч. 1 ст. 6 та ст. 13 Конвенції.